



大根引き 大根で道を 教えけり

daikon hiki daikon de michi wo oshie keri

Bovenstaande haiku van Issa is voor ons Westelingen niet te lezen zonder hulp van een vertaler.

Bij het vertalen van teksten moet je natuurlijk kennis hebben van beide talen, maar ook je manier van schrijven kan doorklinken, zeker als het om poëzie gaat.

Van deze haiku zullen verschillende vertalingen volgen, om te beginnen de vertaling en aanvullende tekst van de persoon die haiku naar het Westen heeft gebracht, R.H. Blyth uit het vierde deel van *Haiku: Autumn - Winter*:

*The turnip-puller
Points the way
With a turnip*

This turnip is not the round one, but the long, white, sausage-shaped turnip. The man who is pulling up the turnip is so much one with them that he uses a turnip as his own finger, to point the way. And see! the man points the Way with a turnip of all things!



Turnip in de haiku betekent raap of knolraap. Omdat dit kennelijk niet de lading dekt van de groente die R.H. Blyth bedoelt, geeft hij er nog een omschrijving bij: niet de raap met de ronde vorm, maar de lange, witte, worstvormige knolraap. Het gaat dan om het gewas op de linker afbeelding.

Maar hoe is het dan mogelijk dat er op de afbeelding in de eerste Ayame haikubrief, gemaakt door Sjoerd Bakker, net als de afbeelding op de volgende bladzijde, gemaakt door Jurianne Guichelaar voor het haikukwartet



Radijs is een serie micro-uitgaven van haiku-dichters, afgedrukt op één vel A4 en met de hand gebonden; de naam is ontleend aan Issa: waarbij een radijs als een 'leerling-turnip' (knol) gezien moge worden; de uitgever ziet zichzelf als leerling.

Het is duidelijk dat het Wim Lofvers niet uitmaakt of het een (knol)raap, wortel of radijs genoemd wordt, het gaat hem om de HaikuWeg, waar hij meerdere teksten over heeft gepubliceerd, o.a. in de Radijs-serie.

een oranje wortel is te zien, terwijl het een witte raap zou moeten zijn?

Dat komt door de vertaling van J. van Tooren uit haar bundel met eigenhandig vertaalde haiku's: *Haiku, een jonge maan*

*De wortelrooier!
met een wortel heeft hij mij
de Weg gewezen.*

Als je als vertaler op een onderdeel stuit dat niet te vertalen is, of onbekend in het land waar je de vertaling voor maakt, kun je er voor kiezen een alternatief te gebruiken.

Is het erg dat er een andere groente is gebruikt voor de inhoud van de haiku - dat een man die zo is vergroeid met het gewas dat hij teelt je daarmee de Weg wijst?

Bij Wim Lofvers gaat het om de gedachte die er achter zit. De titel voor zijn serie Radijsjes-boekjes is direct afkomstig van de vertaling van Blyth. Omdat hij zich als een leerling van Issa beschouwt gebruikt hij dit gedicht met de volgende mededeling in elk boekje:

Ook Ad Beenackers besteedt in zijn boek *Oude Emmer, verhoor mijn gebed* aandacht aan deze haiku. Hij gaat in op de algemene strekking van het gedicht. Hij zegt:

laat je bij het zoeken naar de waarheid leiden door concrete, tastbare zaken, en niet door theoretische constructies zoals ideologieën, religies, en dergelijke.

Volgens Ad kun je van Issa zeggen:

*De haikudichter!
Met een haiku heeft hij mij
de Weg gewezen*

Ook W.J. van der Molen heeft een bundel uitgegeven waarin hij werk van Issa heeft vertaald, getiteld: *Een wereld van dauw*.

Hij heeft de oorspronkelijke Japanse teksten als beginpunt genomen en komt dan tot de volgende haiku:

*De man op het land;
de ramen in zijn hand
wijst ons de weg*

En laat nu juist deze versie de juiste benaming van de groente gebruiken.

De 'daikon' zoals hij in de originele Japanse tekst van Issa wordt genoemd wordt (zie boven) hier *Witte rammenas* genoemd, maar wordt ook wel als ... daikon of rettich aangeboden in winkels en is een Oost-Aziatische radijssoort. De afmeting is: 20 tot 35 cm. lang met een diameter van 5 tot 10 cm.

Daikon is een basisingrediënt in de Japanse keuken.

Omdat de naam Daikon ook bij ons bekend is kan de haiku had dus ook als volgt gaan:

*de daikonrooier!
met een daikon heeft hij mij
de Weg gewezen.*



Bronnen:

- R.H. Blyth: *Haiku volume 4 Autumn-Winter*, uitgegeven door de Hokuseido Press in 1952.
- J. van Tooren: *Haiku, een jonge maan*, uitgegeven door Meulenhof in 1973. ISBN 90 290 2837 8
- W.J. van der Molen: *Issa, een wereld van dauw*, uitgegeven door De Beuk / Amsterdam. ISBN 90 6975 233 6
- Wim Lofvers: Radijsjes-serie, waarvan het eerste deel in 1997 is uitgekomen.
- Ad Beenackers: *Oude Emmer, verhoor mijn gebed*, uitgegeven door Uitgeverij IJzer 2005. isbn 90 74328 80 6
- Haikukwartet met afbeeldingen door Jurianne Guichelaar, uitgegeven door Haiku Kring Nederland 2020.



Ayame IV

Wilt u ook op de hoogte gehouden worden van nieuwe berichten? Stuur dan een mailtje naar:

ayame-brief@proton.me